Ľubomír Šottník, Trnava / r. 1993

Neživý

„No jednoducho sa nehýbe! Nedokážeme ho zobudiť,“ nervózne odpovedal pán R už na tretiu otázku spojovateľky lekárskej služby, aby opísal, čo sa stalo ich synovi.

Pán R viac nevedel. To ráno našiel spolu so svojou ženou ich syna, ako nehybne leží na posteli. Vôbec sa nehýbal a skleným pohľadom sa len tupo díval do stropu. Najprv si mysleli, že ide o nejaký nemiestny žart, no mladík sa nehýbal ani pol hodiny po tom, čo ho našli.

Manželia R mu merali teplotu, prikrývali ho ťažkými dekami, triasli ním, aby sa zobudil, volali naňho – pánovi R v jednej chvíli praskli nervy a zreval na svojho syna, aby sa už konečne zobudil –, ale nič nepomohlo. Pani R urobila bylinkový čaj a nalievala ho synovi do úst, no teplá tekutina mu iba stiekla po brade.

„Začínam sa báť,“ povedala pani R po poslednom neúspešnom pokuse zobudiť ich syna.

To už pán R nečakal a vytočil číslo lekárskej služby. O pol hodinu neskôr zastavila pred ich domom stará dodávka a vyskočili z nej neupravený doktor a sanitárka. Pán R dvojicu odprevadil do synovej izby.

„Dobrý deň,“ pozdravil doktor mladíka, no nedočkal sa ani priduseného odzdravenia alebo aspoň zastonania ako pri iných pacientoch.

„Tak ako vám je?“ pokračoval v otázkach, na ktoré nedostával odpoveď.

„Od rána takto leží a nehýbe sa,“ odpovedala namiesto syna pani R.

Doktor sa zamračil a po tom, čo rodičov zasypal otázkami o tom, či mladík nezjedol niečo zlé alebo či nie je na niečo alergický, začal pacienta vyšetrovať. Prikladal k hrudi fonendoskop, svietil mu do oka, stláčal mu brucho a pri všetkom iba krútil hlavou. Potom za asistencie sanitárky chlapcovi zmeral teplotu a tlak.

„To snáď nie je…,“ zašepkal doktor znepokojene a ukázal svojej kolegyni tlakomer.

Manželia R si vymenili znepokojené pohľady. Doktor so sanitárkou si medzi sebou niečo šepkali, ukazovali raz na mladíka, raz na prístroje a doktor stále krútil hlavou.

„Čo sa deje?“ netrpezlivo sa spýtal pán R. Už chcel vykročiť k lekárovi, no pani R ho zastavila.

„Pani R, pán R,“ vstal po chvíli doktor, „vášho syna musíme, bohužiaľ, vziať so sebou do nemocnice na ďalšie vyšetrenia.“

Pani R sebou trhla. Nemocnice predsa nie sú dobré miesta, pomyslela si. Doktor, sanitárka aj pán R pomáhali chlapca posadiť na vozík. Ako vozík tlačili, tak sa chlapcovi mľandravo húpala hlava zo strany na stranu.

„Nebojte sa,“ prehovoril doktor tesne pred odchodom, „podľa môjho názoru ide o dočasnú kómu.“

S týmito slovami odišli a manželia R zostali po osemnástich rokoch znova sami.

*

Manželia R prišli do nemocnice tesne za sanitkou. Vstúpili do maličkej budovy a v úzkej, chladnej chodbe čakali medzi kašľajúcimi dedkami a deťmi s obviazanými kolenami. Pevne sa držali za ruky, z času na čas sa na seba pozreli – pán R sa vždy pousmial, aby povzbudil svoju

manželku – a čakali ďalej.

V hlavách im vírili rovnaké otázky. Čo je ich synovi? Čo sa mu stalo? Kedy ho prepustia? A čo majú robiť? Obaja boli v nemocnici prvýkrát.

Hodiny ubiehali a čakáreň sa postupne vyprázdňovala. Okolo ôsmej zamkla svoj malý stánok bufetárka – tesne predtým ich ponúkla čajom, no manželia slušne odmietli – a o deviatej ostali v čakárni iba oni a upratovač s mopom a vedrom hnedej vody.

Až krátko po jedenástej za nimi prišiel vysoký lekár v dlhom bielom plášti. Na tvári mal vyčerpaný výraz.

„Manželia R?“ oslovil ich a pokynul im, aby šli za ním.

Pani R nahmatala manželovu ruku a pevne ju stisla. Ako prechádzali tmavými koridormi nemocnice, živila v sebe nádej, že ich synovi je už lepšie. Ten vysoký lekár ich voviedol do miestnosti plnej lekárskeho vybavenia. Bol v nej nepríjemný zápach, pred ktorým si manželia zakryli nos. A v strede miestnosti nehybne ležal na stole ich syn. Bol prikrytý len tenkou bielou plachtou.

Veď prechladne, zdesene napadlo pani R.

„Pani R, pán R,“ začal iný lekár, ktorý sa predstavil ako primár Willi, „neviem, ako to povedať, ale… vášmu synovi nevieme pomôcť.“

Pán R bombardoval lekára otázkami a v pani R sa prebúdzal hnev na lekárov. Spomenula si na jednu politickú debatu, v ktorej jeden z politikov horlivo vysvetľoval, že zdravotníctvo by sa nemalo dotovať zo štátneho rozpočtu, pretože nikomu nepomáha.

„Nevieme, čo mu je. Nedáva to zmysel. Váš syn na nič nereaguje. Skúšali sme rôzne lieky a postupy, no nič nepomáha,“ trpezlivo vysvetľoval primár Willi, „nikdy som sa s ničím takým nestretol.“

„Skúšali sme aj elektrošoky, no nič ho neprebralo,“ doplnil primára vysoký lekár, ktorý ich doviedol do miestnosti.

„Z histórie poznáme prípady, keď pacient upadol do hlbokej kómy alebo stratil vedomie. Vtedy sú však vitálne funkcie utlmené, ale pri vašom synovi sú…“ primár Willi pohľadom blúdil po miestnosti, akoby sa v nej niekde skrývalo slovo, ktoré by tento prípad vystihlo, „úplne neprítomné. Tu s kolegami sme tomuto fenoménu už dali pomenovanie. Váš syn je… neživý.“

„Neživý?“

Primár Willi prikývol: „Nevieme, ako inak tento stav pomenovať. Jeho telo tu je, ale je… neživé.“

„Tak ho zobuďte,“ naliehal pán R.

„To sa vám práve snažím povedať,“ blahosklonne povedal Willi, „nejde to. Nič nefunguje. Už sme to konzultovali aj s kolegami z iných nemocníc. Pre všetkých je to úplne nová situácia.“

„A viete to úplne presne? Nemohla sa stať nejaká chyba? Nezabudli ste urobiť nejaké vyšetrenie?“ kládla jednu otázku za druhou.

Primár Willi si namiesto odpovede len povzdychol: „Áno, vieme to presne. Váš syn sa totiž začína rozkladať.“

*

Neživý, neživý, neživý. Ne-živý. Nie živý. Manželia R si opakovali to cudzie slovo, keď sa nadránom vrátili z nemocnice. Ako môže niekto nebyť živý, pýtali sa nasledujúce dni sami seba. Ako môže niekto, s kým ste sa denne vídali a s kým ste každý deň hovorili, odrazu nebyť?

Manželia nemali čas zamyslieť sa nad týmito otázkami, pretože ich zavalila lavína iných otázok. V nemocnici totiž mladíkov zdravotný stav spôsobil problémy. Do formulára, kam sa bežne zapisoval príjem a prepustenie pacienta, lekári ceruzkou pripísali nový stĺpec s názvom „Čas neživota“ a takto upravený formulár poslali do zdravotnej poisťovne.

Netrvalo dlho a raz pani R, inokedy jej manželovi telefonovali zástupcovia mesta („Teraz musíme prerobiť všetky naše formuláre,“ sťažovali sa), sociálnej poisťovne („Čo teraz máme vyplatiť?“ bezradne sa pýtala zmätená úradníčka), daňového úradu („Niekto za neho bude musieť platiť dane,“ nedal sa odbiť daňovák), úradu práce („Nebude potrebovať rekvalifikačný kurz?“ opýtal sa pracovník úradu po tom, čo mu pán R už štvrtýkrát vysvetľoval, čo znamená byť neživý) a pýtali sa, čo vlastne znamená ten neživot.

Ešte to poriadne nevedeli ani manželia R a zakaždým, keď vysvetľovali, že ich syn už nie je, akoby sa im v srdci otvorila jazva. Nepomohli ani médiá, ktoré sa o tomto prípade dozvedeli a osamelých manželov zasypali ďalšou horou otázok.

„Aký je váš názor na to, čo sa stalo? Ako sa to prejavilo? Nejde o ďalší prank zo sociálnych médií?“

Generálny prokurátor sa zasa nechal počuť, že takéto prípady zaváňajú daňovým podvodom. Na pána R v električke ukazovali prstom a pani R našla na sociálnych sieťach článok, ktorý tvrdil, že mladík je živý a jeho rodičia to celé zinscenovali, aby dostali peniaze od štátu.

Inými slovami, mladíkov neživot vyvolal vlnu nevôle a nepochopenia. Pani R to znášala ťažko a podľa otvorenej fľaše koňaku, ktorú našla v obývačke, s tým mal problémy aj jej manžel. Pani R v snahe nájsť odpovede volala svojim známym, no nikto sa s ničím takým nestretol.

„To je niečo ako letný tábor?“ opýtala sa jej sestra, keď jej pani R povedala, že ich syn je neživý.

Odpovede nedostali ani u kňaza, ktorého navštívili po ďalšej prebdenej noci.

„Rozumiem vášmu zmätku,“ začal kňaz po tom, čo si ich trpezlivo vypočul, „keď nás Spasiteľ stvoril a priviedol do tohto sveta, mali sme v ňom byť naveky.“

Potom sa dlho zamyslel, poškrabal sa po brade a znova sa pozrel na zúfalých manželov: „A preto sa domnievam, a prepáčte mi, že ten mladík bol hriešnik.“

Pán R zalapal po dychu.

„Ako to myslíte? Náš syn bol dobrý a každému pomáhal!“ pani R hovorila tak hlasno, až sa za nimi otočilo niekoľko modliacich sa.

„Aj tak bol hriešnik,“ oponoval ešte hlasnejšie kňaz, „prečo inak by ho Spasiteľ potrestal tým, že mu vzal život?“

Pán R dokonca – bez toho, aby to povedal žene – vyhľadal psychológa. Ten mu však ponúkal analógie k strate práce alebo ku koncu obľúbeného televízneho programu.

A celú ich situáciu zhoršilo to, že o pár dní im opäť zavolal primár Willi: „Nehnevajte sa, ale vášho syna tu už nemôžeme držať. Jeho telo je už v značnom rozklade a pacientom z toho začína byť nevoľno.“

*

Manželia odchádzali z nemocnice s dvoma vecami. Prvou bola otázka, čo teraz majú urobiť. V nemocnici syn už byť nemohol a doma by už tiež nemohol zostať. Druhou vecou bol veľký čierny vak, ktorý im do auta napchali dvaja urastení sanitári. Horko-ťažko preniesli vak do domu. Susedia sa pritom iba prizerali a nechali ich osamote, tak ako dovtedy.

Správa o tom, že mladík sa vrátil domov, sa rýchlo rozkrírkla po meste a netrvalo dlho a na dvere im začali klopať mladíkovi spolužiaci, priateľka a rodinní známi.

„Ale veď sme počuli, že už je doma," oponoval jeden z kamarátov, keď mu pán R už druhýkrát povedal, že ich syna nemôže vidieť, pretože je neživý.

„Jednoducho sa nehýbe, nereaguje. Je tu, ale zároveň tu nie je," každou ďalšou odpoveďou bol pán R podráždenejší.

Raz prišiel aj poštár a dlho sa nedal odbiť, až kým nepochopil, že mladík nemôže vstať z postele a prevziať si zásielku.

Manželia pri každom vysvetľovaní prežívali rovnakú bolesť, nepochopenie a samotu, až pani R po jednej obzvlášť neodbytnej návšteve povedala manželovi, že toho už bolo dosť.

„Nech aj ostatní nesú tú ťarchu. Nech to skúsia pochopiť," povedala pani R.

Po dlhom premýšľaní im napadlo vytvoriť pre ich syna miesto, kde by ho mohli všetci navštíviť, ak budú chcieť. Zhodli sa, že dôstojné by bolo, keby to bolo pod zemou, najlepšie v nejakom obale, a na povrchu by malo byť niečo, čo by ukazovalo, že tu leží mladík. Povedali si, že to miesto by mohlo byť na ich záhrade.

„A to ho tam len tak hodíte?" opýtala sa susedka, keď sa jej pani R zverila s plánom.

Hneď v ten deň boli v stolárskej dielni, či by vedeli pre ich syna vyrobiť truhlu, do ktorej by ho uložili. Majster sa potom hádal s učňom o tom, ako by mal mladík ležať alebo stáť. Keď boli skoro hotoví, tak učeň navŕtal do truhly diery, aby sa mladík neudusil.

Ozvali sa aj kamenári, ktorí im pripravili kameň, do ktorého vyryli jednoduchý nápis „Tu je … R."

V deň, keď mali syna vložiť do zeme – pán R to v pozvánke pomenoval rozlúčkou – sa na ich záhrade zhromaždili rodinní známi, kamaráti, spolužiaci, ale aj lekári, úradníci – ako sa neskôr pán R dozvedel, ich úlohou bolo sledovať, či to celé nie je iba žart a mladík sa nezdvihne – novinári a veľký dav zvedavcov.

Niektorí si mysleli, že je to rozlúčka, ako keď sa človek lúči s priateľmi po spoločne strávenom dni. Pristúpili k truhle, podávali chlapcovi ruku, snažili sa ho objať, rozprávali mu historky a pozývali ho, aby niekedy prišiel na návštevu.

Nakoniec zavreli truhlu a uložili ju do vyhĺbenej jamy, ktorú pán R kopal celé dopoludnie. Pán a pani R počkali, kým všetci odišli, a potom zostali sami. Prvé dni boli náročné a stále sa správali, akoby ich syn bol stále s nimi. Pani R neustále vyzerala z okna na záhradu, či neuvidí, ako sa vlní zem na mieste, kde zakopali ich syna. Pán R zasa niekoľkokrát urobil raňajky aj pre ich syna.

Ich ticho raz narušil telefonát od brata pána R.

„Ako to myslíš, že sa nehýbe?" opýtal sa šokovane.

„Čo máte robiť?" zopakoval prosbu z telefónu a dlho sa pozrel na manželku, ktorá sa neprítomne pozerala z okna. „Neviem."